

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 8. do 11. septembra 2009. godine, donijela je

ODLUKU

I

Historijsko područje – Nekropola kod sela Orašac, općina Novi Travnik, proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik čini nekropola sa dva antropomorfna nadgrobnika koji podsjećaju na križ.

Nacionalni spomenik se nalazi na prostoru označenom kao k.č. 714 (novi premjer), posjedovni list broj 214/1, k.o. Bistro, što odgovara k.č 1174 (stari premjer), z.k. uložak broj 11, k.o. Opara, općina Novi Travnik, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini («Službene novine Federacije BiH», br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione table sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

U cilju trajne zaštite nacionalnog spomenika na prostoru koji je definiran u tački I stav 3. ove odluke dopušteni su isključivo istraživački i konzervatorsko-restauratorski

radovi, uključujući i one koji imaju za cilj prezentaciju spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine.

Vlada Federacije dužna je posebno osigurati provedbu sljedećih mjera:

- izradu geodetskog i snimka postojećeg stanja područja;
- izradu i provedbu Projekta sanacije, restauracije i konzervacije nekropole.

Projekt sanacije, restauracije i konzervacije treba sadržavati:

- arheološko istraživanje;
- čišćenje stećaka od lišaja i mahovine i saniranje oštećenja;
- uređenje nekropole sa uklanjanjem samonikle vegetacije;
- izradu i provedbu programa prezentacije nacionalnog spomenika.

IV

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski akti u dijelu u kojem su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

V

Svako, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe, suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra radi provedbe mjera utvrđenih u tač. II - V ove odluke, te nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web-stranici Komisije (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII

Prema članu V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

IX

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u »Službenom glasniku BiH«.

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Martin Cherry, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović i Ljiljana Ševo.

Predsjedavajuća Komisije

Amra Hadžimuhamedović

Broj: 05.1-2-40/09-49
9. septembra 2009. godine
Sarajevo

O b r a z l o ž e n j e

I – UVOD

Na osnovi člana 2. stav 1. Zakona o provedbi odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, »nacionalni spomenik« je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom, u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine (»Službeni glasnik BiH«, broj 33/02), sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za to dobro podnesen zahtjev.

BZK „Preporod“, Općinsko društvo Novi Travnik, podnio je, dana 16. 07. 2009. godine, prijedlog/peticiju za proglašenje 2 krstače u pravoslavnom groblju Orašac, općina Novi Travnik, nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

U skladu sa odredbama Zakona, a na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. i člana 35. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

Izjava o značaju dobra

Srednjovjekovni nadgrobni spomenici, poznati pod nazivom stećci, jedinstveni su za područje Bosne i Hercegovine i njenih susjeda. Impresivan su dokaz rastuće ekonomske moći bosanskog feudalnog društva u XIV stoljeću, otvaranja rudnika, pojačane urbanizacije, te želje pojedinaca da status i moć prikažu kroz vanjski izgled nadgrobnog spomenika. Imaju izuzetnu historijsku i umjetničku važnost.

U selu Orašac evidentirana je nekropola sa dva antropomorfna nadgrobnika kao poseban vid nadgrobnika koje susrećemo u okolini Travnika i Zenice, a koje nemaju svojih analogija na područjima stećaka. Predstavljaju oblike nedovoljno razvijenih krstača. Njihova glavna odlika je gornji dio - glava, a zatim bočna ispupčenja (trokutasta ili zaobljena), koje u ovom slučaju možemo nazvati ramenima.

II - PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju, izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (kopiju katastarskog plana i zemljišnoknjižni izvadak),
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući i opis i fotografije, podatke o oštećenjima tokom rata, podatke o intervencijama na restauraciji ili drugoj vrsti radova na dobru, itd.,
- historijsku, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru,
- dopisom broj 05.1-35-23/2009-151 od 09.01.2009. godine zatražen je stav vlasnika u vezi sa proglašenjem nekropole kod sela Orašac, općina Novi Travnik, nacionalnim

spomenikom BiH,

- dopisom broj 05.1-36.9-10/09-44 od 08.04.2009. zatražena je dostava dokumentacije i stavovi u vezi sa proglašenjem nekropole kod sela Orašac, općina Novi Travnik, nacionalnim spomenikom BiH od Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta.

-

Na osnovi uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Nekropola se nalazi u zaseoku Krnjci, iznad pravoslavnog groblja na kojem se ne vrši (recentno) sahranjivanje.

Nacionalni spomenik se nalazi na lokaciji označenoj kao k.č. br. 714 (novi premjer), posjedovni list broj 214/1, k.o. Bistro, što odgovara po starom premjeru k.č. 1174, z.k. uložak broj 11, k. o. Opara, općina Novi Travnik, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Historijski podaci

Prema vijestima bizantskog cara Konstantina Porfirogeneta, polovinom X stoljeća na teritoriji današnje Bosne i Hercegovine postojale su četiri političko-teritorijalne formacije s manjim ili većim stepenom samostalnosti: Trebinje s Konavljem, Hum, dio oblasti Neretljana i Bosna. Tokom sljedećih nekoliko stoljeća Trebinje i Hum ostaju samoupravne teritorije pod vlašću dukljanskih i raških vladara, a Bosna se postepeno proširuje i više osamostaljuje. Na području porječja gornjeg toka rijeke Bosne formirano je jezgro srednjovjekovne bosanske države u Visokom. Do polovine X stoljeća, kada se „zemlja Bosna” prvi put javlja u historijskom izvoru, njena teritorija je već obuhvatala sedam župa: Vrhbosnu, Vidogošću (Vogošću), Lepenicu, Bosnu (posebno konstituirano područje oko Visokog), Trstivnicu, Brod (oko Zenice) i Lašvu.¹

2. Opis dobra

Stećci centralne Bosne su najbrojniji i najizrazitiji spomenici kulture srednjovjekovne Bosne, kojih ima u svim krajevima, ali relativno najviše oko Ilijaša, Visokog, Kiseljaka, Travnika i Gornjeg Vakufa.

Opis antropomorfni nadgrobnika:

Antropomorfni nadgrobnik br. 1, gornji krakovi oblikovani su u vidu glave čovjeka i simetričnih, kratkih trokutastih ispusta, kao nadomjestak poprečnih krakova, ukras: slabo

¹ Više o historijskim podacima pogledati u Odluci Komisije o proglašenju Historijskog područja – Nekropola sa stećcima Maculje, općina Novi Travnik, nacionalnim spomenikom BiH, na web adresi Komisije: www.aneks8komisija.com.ba

vidljiv križ. dimenzije: 150x70x25 cm (debljina "glave"), nadgrobnik je nagnut, na vidljivoj plohi mjestimično mahovina, površina oštećena.

Antropomorfni nadgrobnik br. 2, gornji krakovi oblikovani su u vidu glave čovjeka i simetričnih, kratkih trokutastih ispusta, kao nadomjestak poprečnih krakova, ukras: reljefni križ, iznad kojeg je polumjesec, nadgrobnik je gotovo pao, dimenzije antropomorfno nadgrobnika: 165x90x20 cm (debljina glave).

Navedeni nadgrobnici predstavljaju poseban vid krstača koje susrećemo u okolini Travnika i Zenice, a koje nemaju svojih analogija na područjima stećaka. Predstavljaju originalne oblike nedovoljno razvijenih krstača (Š. Bešlagić, 1982., str. 107).²

3. Dosadašnja zakonska zaštita

U Prostornom planu BiH do 2000. godine na području Novog Travnika kao spomenik III kategorije uvršteno je 5 lokaliteta nekropola sa stećcima (188 stećaka) bez preciznije identifikacije.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Direkcija Zemaljskog muzeja u Sarajevu, pedesetih godina prošlog stoljeća, započela je sistematičnija istraživanja nekropola sa stećcima u Bosni i Hercegovini. Prva istraživanja nekropola na području Travnika, ograničavajući se na dolinu Lašve, tačnije na prostor od Lašve do Karaule, dolinu rijeke Bile do Brajkovića i Gučje Gore, dolinu Komarske Lašve do Goleša i dolinu Grovnice, izvršila je P. Korošec navodeći 52 nekropole (P. Korošec, 1952, str. 378-407).

5. Sadašnje stanje dobra

Uvidom na licu mjesta, 21. 05.2009. godine, ustanovljeno je sljedeće:

- Na nadgrobnicima prisutni su biljni organizmi, uglavnom lišajevi i mahovina koji razaraju strukturu kamena;
- Nadgrobnik br. 2 je jako nagnut, gotovo pao na zemlju;
- nadgrobnici su obrasli niskim i visokim rastinjem.

6. Specifični rizici

- dugogodišnje neodržavanje lokaliteta,
- nepovoljni vremenski uticaji,
- samonikla vegetacija.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za donošenje odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom (»Službeni glasnik BiH«, br. 33/02 i 15/03), Komisija donosi odluku kao u dispozitivu. Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima:

² Opširnije o krstačama vidjeti u Odluci Komisije o proglašenju Historijskog područja – Nekropola sa stećcima Maculje, općina Novi Travnik, nacionalnim spomenikom BiH, na web adresi Komisije: www.aneks8komisija.com.ba

- A) Vremensko određenje
- B) Historijska vrijednost
- C) Umjetnička i estetska vrijednost
 - iv. Kompozicija
 - v. Vrijednost detalja

G) Izvornost

- i. Oblik i dizajn
- v. Položaj i smještaj u prostoru

H) Jedinstvenost i reprezentativnost

- i. Jedinstven i rijedak primjerak određenog tipa

Sastavni dio ove odluke su:

Imovinsko – vlasnička dokumentacija:

- zemljišnoknjižni izvadak za zemljišnu parcelu br. 1174, broj z.k. uloška 11, NAR.i RZ br. 051-0-Nar-10-003, izdao 18.05.2010. godine Zemljišno-knjižni ured/kancelarija Novi Travnik, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina;

Fotodokumentacija:

- fotografije postojećeg stanja snimljene su 21. 05 2009. godine; fotografirala arheolog Silvana Čobanov (digitalnim fotoaparatom Canon 1000D)

Korištena literatura

Tokom vođenja postupka proglašenja dobra nacionalnim spomenikom BiH, korištena je sljedeća literatura:

- 1952. Korošec, Paola. *Srednjevjekovne nekropole okoline Travnika*, U GZM, n.s., svezak VII, Sarajevo: 1952.
- 1982. Bešlagić, Šefik. *Stećci - kultura i umjetnost*, Sarajevo: 1982.
- 1987. Kreševljaković, Muhamed. *Naselja opštine Pucarevo*, Pucarevo: 1987.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

Silvana Čobanov, diplomirani arheolog i profesor francuskog jezika i književnosti, saradnik za arheologiju u Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika